

Hypochaeris maculata

Slätterfibbla

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Asterales (asterordningen), **Familj:** Asteraceae (korgblommiga), **Släkte:** *Hypochaeris* (rosettfibblor), **Art:** *Hypochaeris maculata* - slätterfibbla L. **Synonymer:**

Beskrivning

Slätterfibbla är en normalt omisskännlig, hårig perenn ört som blommar från mitten av juni till augusti. Den har vanligen en till tre (undantagsvis upp till sju), ca 5 cm breda, gula blomkorgar på en styv och hög (i extremfallet närmare en meter hög), bladlös stjälk. Stjälken utgår från en stor, basal bladrosett med upp till 30 cm långa blad. De breda, mörkgröna basalbladen är hela, har en röd mittnerv samt vanligen mörka fläckar, och är tryckta intill marken. Bladrosetten kan förväxlas med den hos klasefibbla *Crepis praemorsa* och några andra fibblor och maskrosor, men skiljer sig normalt genom sin storlek, hårighet, röda mittnerv och mörka fläckar.

Utbredning och status

Slätterfibbla förekommer främst i södra Sverige upp till södra och mellersta Norrland, med enstaka lokaler i de södra delarna av norra Norrland. Arten är fortfarande ganska vanlig i stora delar av södra och mellersta Sverige. Oftast är slätterfibbla fåtalig på sina växtplatser, men det finns flera lokaler med upp emot tusen plantor, gärna då i gräsmarker på åsar. Ett område på Kullaberg i Skåne befanns ha drygt 20 tusen plantor vid räkning 2015 (Artportalen 2015). I Norden förekommer den i större delen av Danmark, södra Norge och södra Finland (Hultén 1971). Arten har en tendens till kontinental utbredning i Europa, till västra Sibirien och Kazakstan i öster och till Pyrenéerna, norra Italien och norra Grekland i söder (Hultén & Fries 1986). Slätterfibbla är sällsynt i Storbritannien och i resten av västligaste Europa, medan den saknas på Irland och i Skottland (Anonym 2015).

Från mitten av 1900-talet fram till början av 2000-talet bedöms den svenska populationen av slätterfibbla ha minskat med 40%, med en betydligt kraftigare minskning mot söder. Den beräknade minskningstakten (Sundberg 2015) var 90% och 60% av lokalerna under 60 år i Skåne resp. Bohuslän (Tyler & Olsson 1997, Blomgren m.fl. 2011). Arten verkar ha försvunnit från 40% av lokalerna i Västra Götalands län mellan 1990 och 2003 (Hiron 2006), vilket motsvarar en minskningstakt av 90% under 60 år. Även i övriga sydsvenska landskap betraktas slätterfibblan som minskande (t.ex. Malmgren 1982, Edqvist & Karlsson 2007, Löfgren 2013). Slätterfibbla är rödlistad som Sårbar (VU) i Danmark (Wind & Pihl 2010), England (Stroh m.fl. 2014), Tjeckien (Grulich 2012) och Tyskland ("3 Gefährdet"; Ludwig & Schnittler 1996), som Nära hotad (NT) i Schweiz (Moser m.fl. 2002) samt som Nationellt utdöd (RE) i Luxemburg (Colling 2005).

Ekologi

Slätterfibbla är i stora delar av Sverige troligen en ursprunglig skogsväxt som gynnats av tidigare markanvändning och sannolikt även av brand. Den växer i torra till friska, ogödslade gräsmarker eller i glesa, gärna betade skogar. Numera finner man den också i vägkanter, kraftledningsgator och på hyggen. Underliggande mineraljord utgörs oftast av sand eller morän, men den växer även på hållmarker. Arten är kalkgynnad men inte kalkberoende. Den till marken tryckta bladrosetten innebär att slätterfibbla är slättergynnad och att den klarar ganska hårt bete, men bladen kan lätt trampas sönder där trampet är intensivt.

Hot

Arten missgynnas av upphörande hävd med påföljande igenväxning, gödsling eller annan ökad näringstillförsel, samt tätande skogar. För tidig vägkantsslätter innebär att arten inte kan frösprida sig.

Åtgärder

Fortsatt eller återupptaget bete eller slåtter på ogödslade gräsmarker är den viktigaste åtgärden, där även vägkantsslåtter kan bidra till att arten håller sig kvar i en trakt. Gallring av täta skogar, av främst tall på sandigt underlag, är ytterligare en åtgärd som gynnar slåtterfibblan.

Övrigt

Slåtterfibblan är en av de växter vars blomning bönderna förr i tiden använde för att signalera slåtterperiodens början.

Litteratur

- Anonym. 2015. *Online atlas of the British and Irish flora*. [<http://www.brc.ac.uk/plantatlas/>] [uttag 2015-08-26].
- Artportalen. 2015. *Rapportsystem för växter, djur och svampar*. ArtDatabanken, SLU. [<http://www.artportalen.se>] [uttag 2015-08-25].
- Blomgren, E., Falk, E. & Herloff, B. (red.) 2011. *Bohusläns flora*. Föreningen Bohusläns Flora, Uddevalla.
- Colling, G. 2005. *Red list of the vascular plants of Luxembourg - Pteridophyta and Spermatophyta*. [<https://ps.mnhn.lu/recherche/redbook/vasplants/default.htm>].
- Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.). 2007. *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Grulich, V. 2012. Red list of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. *Preslia* 84: 631-645.
- Hiron, M. 2006. Ängs- och hagmarker i Västra Götalands län - vad har hänt på 15 år? Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Rapport 2006:74.
- Hultén, E. 1971. *Atlas över växternas utbredning i Norden. Fanerogamer och ormbunksväxter*. 2:a uppl. Generalstabens litografiska anstalts förlag, Stockholm.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986. *Atlas of North European vascular plants north of the Tropic of Cancer*. Koeltz Scientific Books. Königstein.
- Ludwig, G. & Schnittler, M. 1996. *Rote Liste gefährdeter Pflanzen Deutschlands*. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- Löfgren, L. 2013. *Närkes flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Malmgren, U. 1982. *Västmanlands flora*. Botaniska Centralredaktionen, Lund.
- Moser, D.M., Gygax, A., Bäuml, B. & Wyler, N. 2002. *Rote Liste der gefährdeten Arten der Schweiz. Farn- und Blütenpflanzen*. Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft, Bern.
- Stroh, P.A., Leach, S.J., August, T.A., Walker, K.J., Pearman, D.A., Rumsey, F.J., Harrower, C.A., Fay, M.F., Martin, J.P., Pankhurst, T., Preston, C.D. & Taylor, I. 2014. *A vascular plant red list for England*. Botanical Society of Britain and Ireland, Bristol.
- Sundberg, S. 2015. Vad är rödlistan och hur bedöms växter och svampar? *Svensk Botanisk Tidskrift* 109: 208-218. [http://svenskbotanik.se/wp-content/uploads/2013/10/Sundberg_2015_SBT.pdf]
- Tyler, T. & Olsson, K.-A. 1997. Förändringar i Skånes flora under perioden 1938-1996 - statistisk analys av resultat från två inventeringar. *Svensk Botanisk Tidskrift* 91: 143-185.
- Wind, P. & Pihl, S. (red.) 2010. *The Danish red list*. The National Environmental Research Institute, Aarhus University. [<http://redlist.dmu.dk>]

Författare

Sebastian Sundberg 2015. © ArtDatabanken, SLU 2015